

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

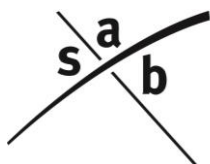
Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Broederenklooster

Gemeente Zutphen

Datum: 23 augustus 2017

Projectnummer: 160482

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: R. van Gestel
Tweede lezer: E. Verkaik
Project: Zutphen, Broederenklooster
Projectnummer: 160482

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	7
3	Ecologie van soorten	9
3.1	Gierzwaluw	9
3.2	Huismus	9
4	Onderzoekmethodiek	10
4.1	Huismus	10
4.2	Gierzwaluw	10
5	Resultaten	11
5.1	Huismus	11
5.2	Gierzwaluw	12
6	Conclusie en advies	14
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	14
6.2	Broedperiode en zorgplicht	14
6.3	Vervolgstappen	14

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan de Rozengracht te Zutphen bevindt een oud klooster dat tot voor kort als museum en nu tijdelijk als bibliotheek wordt gebruikt. De gemeente Zutphen is voornemens om deze locatie tot een kleinschalig hotel en andere horeca met een terras te transformeren. De herontwikkeling vindt grotendeels binnen plaats, maar mogelijk vindt ook een uitbreiding van de bebouwing plaats ten behoeve van bijvoorbeeld de entree. De beoogde herontwikkeling past niet in het geldende bestemmingsplan. Derhalve dient een nieuw bestemmingsplan te worden vastgesteld.

Voor elke ruimtelijke ontwikkeling of ingreep moet worden nagegaan of er in het kader van de Wet natuurbescherming sprake kan zijn van negatieve invloeden op beschermde soorten. Daarom heeft SAB reeds een quick scan natuur uitgevoerd. Uit dit onderzoek werd geconcludeerd dat nader onderzoek naar gierzwaluw en huismus noodzakelijk is. Dit om met voldoende juridische zekerheid te kunnen bepalen of wel of geen essentiële elementen van deze soorten in het plangebied aanwezig zijn. In het voorjaar en de zomer van 2017 werd dit nader onderzoek uitgevoerd. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit nader onderzoek op een rij.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich in de kern van Zutphen (provincie Gelderland). Zutphen is onderdeel van de stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen; een regio aan de rand van de Veluwe. Zutphen ligt in een omgeving die wordt gekenmerkt door landbouwgronden, bosgebieden en de rivier de IJssel, die direct langs de kern van Zutphen loopt. De N314, de N345, de N346 en de N348 zijn de voor Zutphen belangrijkste verkeersaders.

Het plangebied ligt in het centrum van Zutphen. In de directe omgeving van het plangebied liggen voornamelijk woonhuizen en winkels. Het plangebied wordt omsloten door de Rozengracht ten noorden, de Rosmolensteeg ten oosten, de Broederkerkhof ten zuiden en het Broederkerkplein ten westen van het plangebied. Navolgende afbeeldingen geven een globale impressie van de ligging van het plangebied.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

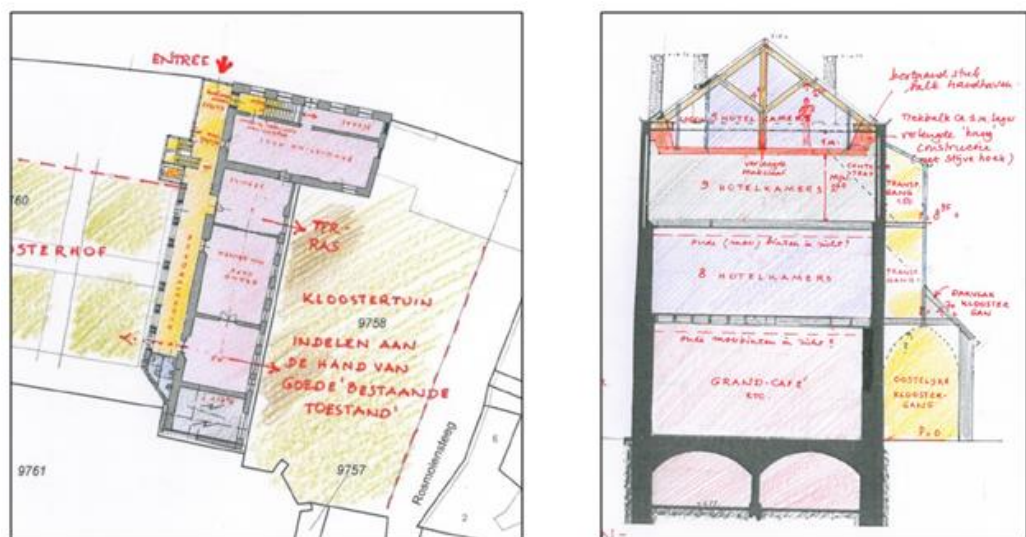
Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Earth. Bewerking: SAB.

Het plangebied bestaat uit een monumentaal klooster met aanliggende tuin. Het gebouw heeft 2 bouwlagen en een kap. Aan de westzijde van het gebouw bevindt zich een uitbouw van één bouwlaag en een kap. Aan de zuidelijke grens van het

plangebied is het klooster verbonden met de Broederenkerk en in het oosten met de bebouwing van de winkelstraat aan de Rozengracht.

1.2.2 Toekomstige situatie

De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het gebouw een hotel en een bijbehorende horecagelegenheid te starten. In het gebouw worden maximaal 22 hotelkamers gerealiseerd en daarnaast zijn op de begane grond een grand café en banqueting hall gepland, met in een gedeelte van de kloostertuin een bijbehorend terras. De kelder kan worden gebruikt als wijnkelder en wellness gelegenheid ten behoeve van het hotel. De kloostergang kan eventueel worden uitgebreid door middel van een glazen aanbouw, waarin de entree van het hotel en gangen naar de hotelkamers op de bovenste verdieping zijn gesitueerd. Onderstaande tekening en foto geven een indicatie van de toekomstige situatie.

Globale schets bouwplan (Bron: Harmonische architectuur, bewerkt: SAB)

*Schetsstekeningen van de aanbouw zoals deze mogelijk gerealiseerd kan worden
(Bron: Harmonische architectuur)*

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1.1 *Verboden en zorgplicht*

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onttrenten of te vernielen.

2.1.1.3 *Andere soorten*

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.2 *Opzetvereiste*

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.1.3 *Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing*

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie van soorten

3.1 Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschatten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Daken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn.

3.2 Huismus

Huismussen broeden in kieren en spleten van bebouwing en tevens vaak onder (ronde) dakpannen. Een geschikte leefomgeving van de huismus bestaat uit een combinatie van een geschikte nestgelegenheid, voedsel, drinkwater en voldoende dekking in de vorm van stekelige of groenblijvende struiken. Voornamelijk plekken waar bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hoge dichtheden aan huismussen. Huismussen zijn zeer honkvast en blijven altijd in de directe omgeving van hun nestplaats.

4 Onderzoeksmethodiek

4.1 Huismus

Het inventariseren van huismussen vindt plaats door zichtwaarnemingen. Door ongeveer een uur in een bepaald gebied te inventariseren wordt een goed beeld gekregen van de aan- of afwezigheid van huismussen in een gebied. Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw;
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats;
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes;
- 4 Bedelende jongen in een nest;
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje;
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje;
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag.

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Als het mogelijk is, dient gewacht te worden tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, zijn twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei uitgevoerd met een tussenperiode van minimaal tien dagen (Kennisdokument Huismus, 2017).

4.2 Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen is op basis van zichtwaarnemingen van 1 juni tot en met 15 juli uitgevoerd. De inventarisatie is uitgevoerd tussen 21:00 uur tot 22:30 uur.

Gezien de grootte van het plangebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestlocatietellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 tot 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende, luid roepende vogels genoteerd. Volgens het Kennisdokument Gierzwaluw (2017) is dan een nestlocatie in de buurt.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest na:

- minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode van 1 juni tot en met 15 juli;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

5 Resultaten

5.1 Huismus

Op 2 mei 2017 is het eerste veldbezoek uitgevoerd. Tijdens dit veldbezoek zijn eenmaal drie huismussen in het plangebied waargenomen. Deze bevonden zich in de noordwesthoek in de aldaar aanwezige dichte struiken. Ze zochten hier voor korte tijd beschutting en vlogen vervolgens weer richting het westen, het plangebied uit. In de tuin ten westen van het plangebied is tijdens dit veldbezoek ook een zingend mannetje waargenomen. Dit duidt op een nestlocatie in de buurt. Het mannetje vloog na een tijdje ook weer in westelijke richting waar meerdere huismussen te horen waren. Een indicatie dat in het plangebied of in de aangrenzende gebouwen een nestplaats van dit zingend mannetje aanwezig is, ontbrak. Vervolgens zijn verder ten westen en zuiden van het plangebied meerdere zingende mannetjes gehoord en ook meerdere huismussen al dan niet foeragerend aangetroffen.

Het tweede veldbezoek is uitgevoerd op 15 mei 2017. Tijdens dit veldbezoek zijn in het plangebied twee foeragerende huismussen waargenomen. Ze joegen op insecten op de Broederenkerk. Nest-indicerend gedrag van deze huismussen is na intensieve inspectie niet vastgesteld. Wederom zijn ten westen van het plangebied meerdere foeragerende of zingende huismussen waargenomen. Deze huismussen hadden verder geen relatie met het plangebied.

Al met al zijn enkele waarnemingen van de huismus in het plangebied gedaan. Het gaat hier echter om lage aantallen die voor korte tijd in het plangebied aanwezig zijn. Er is dan ook geen sprake van essentiële dekking of essentieel foerageergebied in het plangebied. Daarnaast zijn geen indicaties van nesten van de huismus in of direct rond het plangebied vastgesteld. Nesten van de huismus zijn in of direct rond het plangebied dan ook niet aanwezig. Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van de huismus.

5.2 Gierzwaluw

De veldbezoeken voor de gierzwaluw hebben plaatsgevonden op 22 juni, 5 juli en 15 juli 2017. De waarnemingen tijdens deze drie veldbezoeken waren zeer vergelijkbaar met elkaar. Het kwam erop neer dat hoog boven het plangebied een grote groep gierzwaluwen aanwezig was, van maximaal 35 individuen. Deze groep verplaatste zich ook gedurende de veldbezoeken naar andere locaties in de buurt. De grootte van deze groep veranderde vaak, als gierzwaluwen uit de groep wegvlogen om bijvoorbeeld elders te gaan foerageren, of zich weer bij deze groep aansloten. Zo nu en dan werd vanuit deze groep laagvliegend en gierend gedrag waargenomen. Dit was echter altijd buiten het plangebied, voornamelijk ten zuidwesten van het plangebied en verder weg ten oosten van het plangebied.

Ook zijn geen invliegende gierzwaluwen in het plangebied waargenomen, of ander nestindicerend gedrag. Daarom kan gesteld worden dat in en direct rond het plangebied geen nesten van de gierzwaluw aanwezig zijn. Navolgende afbeelding visualiseert de waargenomen gierzwaluwen.

Legenda

- ter plaatse
- ▶ laagvliegend, gierend
- plangebied

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van de huismus en gierzwaluw. De huismus is enkele malen in het plangebied aangetroffen. Ook de gierzwaluw is hoog boven het plangebied waargenomen. Van beide soorten zijn echter geen essentiële elementen in en direct rond het plangebied aanwezig. Een ontheffing Wet natuurbescherming is voor deze twee soorten dan ook niet nodig. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.3 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

SAB, 2017. Quick scan natuur. Broederklooster, Zutphen.

Websites:

www.bij12.nl

www.gelderland.nl

www.ndff.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl